

บทที่ 10 ละเมิดอำนาจศาล

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นบุคคลหนึ่งบุคคลใดชอบที่จะนำข้อพิพาทดังกล่าวไปให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น ฉะนั้น เมื่อศาลมีหน้าที่ต้องทำการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อโต้แย้งให้แก่คู่กรณีพิพาทแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมาตรการบางอย่าง อันเป็นเครื่องมือแก่ศาลที่จะคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในอันที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่การพิจารณาคดีของศาล ดังจะเห็นได้ว่า นอกจากประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ดังเช่นที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 167 ถึงมาตรา 199 แล้ว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ยังได้บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลที่จะลงโทษคู่ความหรือบุคคลที่รบกวนขัดขวางการพิจารณาของศาล ซึ่งเรียกว่า "การทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล" ได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ถึงมาตรา 33¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 บัญญัติว่า "ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายหนึ่ง หรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรม และรวดเร็ว อำนาจเช่นนี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้า หรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร"

มาตรา 31 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล ตามมาตราก่อน อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย อ.สุข หงสไกร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 145.

(2) เมื่อได้มีคำขอ และได้รับอนุญาตจากศาลให้ฟ้องหรือสูทคืออย่างคนอนาถาแล้วปรากฏว่าได้นำคดีนั้นขึ้นสู่ศาลโดยตนรู้แล้วว่าไม่มีมูล หรือได้สาบานตัวให้ถ้อยคำตามมาตรา 156 ว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ซึ่งเป็นความเท็จ

(3) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความ หรือส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตนแล้วจงใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความ หรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(4) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความหรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา 54

(5) ขัดขืนไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19 หรือมีหมายเรียกตามมาตรา 277

หัวข้ออธิบาย

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล
2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติดคนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล
3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือสูทคืออย่างคนอนาถา
4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร
5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจ หรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต
6. การละเมิดอำนาจศาล เพราะขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งศาล

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล

การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลจะต้องจงใจ และคำว่า "ผู้ใด" นั้นหมายถึงคู่ความไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าศาลหรือไม่ และบุคคลภายนอกซึ่งอยู่ต่อหน้าศาลด้วย ส่วนข้อกำหนดของศาลนั้นหมายถึงคำสั่งของศาล ซึ่งศาลจะต้องออกคำสั่งไว้ล่วงหน้าโดยชัดแจ้ง ไม่ว่าจะทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และไม่ว่าจะออกต่อหน้าบุคคลผู้นั้นหรือไม่ ลักษณะของข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องเป็นข้อกำหนดที่มีเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล โดยศาลไม่ต้องระบุว่า ถ้าขัดขืนแล้วจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพียงแต่ออกข้อกำหนดสั่งห้ามกระทำหรือสั่งให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็พอ¹

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานีร กฤษวิเชียรพิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 354.

2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

การประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลจะต้องกระทำโดยจงใจเช่นเดียวกับการขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม แต่ต่างกันที่การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามศาลออกข้อกำหนดก่อนโดยชัดเจนแล้วคู่ความขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม ส่วนการประพฤติดนไม่เรียบร้อยเป็นความผิดในตัวเอง แม้จะยังไม่เคยมีข้อกำหนดมาก่อนเลย การประพฤติดนไม่เรียบร้อยอันเป็นการละเมิดอำนาจศาลนี้จะต้องกระทำในเวลาราชการ ส่วนคำว่า “ในบริเวณศาล” หมายถึงอาณาเขตบริเวณของศาลโดยไม่จำเป็นต้องเป็นห้องพิจารณาหรือห้องทำงานของผู้พิพากษา¹

3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือสูัดตัวอย่างคนอนาถา

การฟ้องคดีหรือสูัดตัวอย่างคนอนาถาเป็นไปตามมาตรา 155 กล่าวคือ ฟ้องคดีอย่างคนอนาถาทำได้ต่อเมื่อ

- ก. เมื่อมีการสาบานตัวว่าเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียม
- ข. คดีมีมูลพอที่จะฟ้องร้องได้

เมื่อประกอบด้วยหลัก 2 ประการแล้ว ย่อมฟ้องคดีอย่างคนอนาถาได้ และถ้าศาลสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีแล้ว แต่ปรากฏว่าการสาบานตัวว่าเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมได้ เป็นเท็จและรู้อยู่แล้วว่าคดีไม่มีมูล อย่างนี้เป็น การละเมิดอำนาจศาล

4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร

หมายความว่าคู่ความหรือบุคคลอื่นใดจงใจและหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร

5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจหรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต

หมายความว่าผู้กระทำจงใจ ตรวจเอกสารหรือคัดลอกเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในสำนวนความมี ป.วิ.แพ่ง มาตรา 54 บัญญัติไว้โดยเฉพาะเมื่อการตรวจหรือคัดลอก

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ชานินทร์ ภัยวิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 358.

เอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาตจึงเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและที่เป็นผิดคงกระทำ แต่เอกสารเท่านั้น ถ้าทำต่อพยานวัตถุโดยมิใช่เป็นความผิด

6. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขืนไม่มาศาลตามคำสั่งศาล

อย่างเช่น ตาม ป.วิแพ่ง มาตรา 19 ให้อำนาจศาลเรียกคู่ความมาศาล ถ้าคู่ความ ฝ่ายที่ถูกเรียกไม่มาศาลโดยไม่แจ้งเหตุที่ไม่มา หรือแจ้งแล้วแต่ศาลไม่อนุญาต เพราะไม่มี เหตุอันควร เป็นการละเมิดอำนาจศาล นอกจากนี้ การขัดขืนไม่มาศาลตามมาตรา 277 หมายถึงการที่ศาลเรียกคู่ความ หรือบุคคลภายนอกมาสอบถามเกี่ยวกับทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อประโยชน์แก่การบังคับคดีเป็นการละเมิดอำนาจศาลเช่นกัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 บัญญัติว่า "ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณา ต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรู้ถึงซึ่งข้อความ หรือการออกโฆษณาแห่ง หนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใน กรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง สองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดง ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความ หรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือ พฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ แห่งคดีซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือ เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดย วิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่าง การพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์ จะให้มีอิทธิพล เหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความ หรือเหนือ พยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่อง หรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่ เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความหรือ คำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลง

ข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความ หรือพยานแม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ"

ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีอยู่ในศาล ย่อมเป็นหน้าที่ของศาลจะดำเนินการพิจารณาได้สวนคดีให้ได้ความจริง เพื่อความยุติธรรมแห่งคดีโดยพิจารณาจากคำฟ้อง คำให้การ คำร้อง พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความยื่นต่อศาล ศาลไม่มีอำนาจและหน้าที่อันใดที่จะไปหาพยานหลักฐานนอกจากที่คู่ความนำยื่นต่อศาล และบุคคลภายนอกเองก็ห้ามมีหน้าที่ที่จะโฆษณาวิพากษ์วิจารณ์ หรือเสนอพยานหลักฐานอันใดนอกสำนวนต่อศาลไม่¹ ถ้ายอมให้บุคคลภายนอก สื่อมวลชน ทำหน้าที่เช่นนี้ได้ ก็จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อการพิจารณาคดีของศาลอย่างยิ่ง เพราะสื่อมวลชนอาจสร้างอิทธิพลเหนือศาลเหนือคู่ความเหนือพยานได้ ดังนั้น ป.วิ.แพ่ง มาตรา 32 จึงได้บัญญัติห้ามไว้ถ้าฝ่าฝืนย่อมเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

หัวข้อคำอธิบาย²

1. บุคคลซึ่งต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
2. เหตุที่ต้องรับผิดเพราะเผยแพร่ข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว
3. เหตุที่ต้องรับผิดเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เหนือคดี

1. บุคคลซึ่งต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บุคคลที่จะต้องรับผิดนี้ตามมาตรา 32 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้มีดังนี้

ก. "ผู้พิมพ์" หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรัยวิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 364.

²เรื่องเดียวกัน.

ข. "ผู้โฆษณา" หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดสิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขาย เสนอขายแจก และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

ค. "บรรณาธิการ" หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ไข คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ (พ.ร.บ. การพิมพ์ 2484 มาตรา 4)

ง. "เจ้าของหนังสือพิมพ์" หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์ (พ.ร.บ.การพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 4)

บุคคลดังกล่าวข้างต้นนี้นั้น อาจเป็นบุคคลคนเดียวกันที่รับตำแหน่งในหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งหมด หรือแต่บางตำแหน่งอย่างหนึ่งอย่างใด ของตำแหน่งผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณา และเจ้าของหนังสือพิมพ์ในขณะเดียวกันก็ได้ สำหรับการรับผิดชอบในกรณีที่แต่ละตำแหน่งมีผู้รับหน้าที่ต่างกัน บุคคลเหล่านี้ก็ต้องรับผิดชอบกันหาใช่เพียงคนเดียวคนหนึ่งไม่ และบุคคลที่รับผิดชอบนี้ ต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันได้ออกโฆษณาต่อประชาชน ถ้าได้ทำโดยทางสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ห้ามความผิดไม่

2. เหตุที่ต้องรับผิดชอบเพราะเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว หมายความว่า เมื่อได้มีคดีอยู่ในศาลแล้ว และศาลได้ห้ามเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์อื่น ๆ แห่งคดีโดยห้ามตั้งแต่เริ่มพิจารณาคดีจนถึงศาลพิพากษาคดี ถ้าศาลพิพากษาคดีแล้วอย่างนี้ไม่เป็นความลับ ย่อมเปิดเผยได้ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

3. เหตุที่ต้องรับผิดชอบเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เหนือคดี หมายความว่า ได้ทำการวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มคดีจนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด และการวิพากษ์วิจารณ์นี้จะต้องกระทำไปโดยไม่สุจริต

ตัวอย่างในมาตรา 32 วรรคท้าย¹

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี เช่น กล่าวถึงการพิจารณาคดีซึ่งผิดไปจากความจริงว่าพยานเบิกความอย่างหนึ่ง ซึ่งความจริงมิได้เบิกเช่นที่กล่าวนั้น

¹คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 โดย ศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรัยวิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์ มร. หน้า 386.

ข. เป็นการรายงานหรือย่อเรื่องวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง เช่น ย่อคำเบิกความของพยานผิดจากความจริง หรือตัดตอนเอาข้อความจริงบางส่วนมากล่าวและตัดออกเสียบางส่วน อันเป็นผลทำให้ข้อความจริงที่เอามากล่านั้นเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

ค. การวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของกลุ่มความ หรือคำพยานหลักฐานหรือวิสัยตามประพจน์ของกลุ่มความ หรือพยานรวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของกลุ่มความ หรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง เช่น การลงข่าวเปิดเผยว่าพยานในคดีนั้นเคยต้องโทษฐานเบิกความเท็จมาแล้ว หรือ การแสดงความเห็นว่าถ้อยคำของพยานขัดกันเอง น่าจะมีการเสียมสอนเตรียมกันมาก่อน

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ เช่น แต่งเติมหรือกล่าวข้อเท็จจริงอย่างกับว่าตนเป็นประจักษ์พยานซึ่งผิดไปจากความจริง โดยเจตนามุ่งหมายจะให้มิอิทธิพลเหนือพยานเพื่อว่าพยานจะได้จำไปเบิกความ

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เมื่อมีความผิดก็จะต้องมีการลงโทษ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 33 ได้บัญญัติว่า "ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุก และปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท"

หัวข้ออธิบาย

1. โทษให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2. การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

1. โทษให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

กฎหมายได้กำหนดไว้สามสถานคือ ไล่ออกจากบริเวณศาล จำคุก และปรับ ระยะเวลาในการจำคุกให้จำคุกไม่เกิน 6 เดือน และปรับไม่เกิน 500 บาท ซึ่งศาลจะลงโทษสถานใดสถานหนึ่ง หรือสองสถานก็ได้ กล่าวคือ ลงโทษจำคุกอย่างเดียว หรือลงโทษปรับอย่างเดียวหรือทั้งจำทั้งปรับด้วยก็ได้

2. การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถือว่าการละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดอาญาฐานหนึ่ง ศาลจึงมีอำนาจสั่งลงโทษได้เอง โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอ ผู้พิพากษาซึ่งถูกละเมิดอำนาจศาลนั่นเองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ และไม่ต้องมีการฟ้องร้อง ผู้ละเมิดอำนาจศาลจะคัดค้านไม่ได้ด้วย

3. การอุทธรณ์ฎีกาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ พนักงานอัยการฎีกาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2497) ส่วนบุคคลที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้นี้นอกจากพนักงานอัยการที่ทำได้แล้ว ก็คงมีเพียงคู่ความฝ่ายที่มีความฐานละเมิดอำนาจศาลเท่านั้นที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้ ส่วนบุคคลอื่น จะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ ระยะเวลาในการอุทธรณ์ฎีกา ท่านศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรัยวิเชียร เห็นว่าควรจะเป็นหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 229 และ 247

คำถามท้ายบท

ข้อ 1 คดีแพ่งศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีเพราะโจทก์ทิ้งฟ้องไปแล้ว เมื่อโจทก์มา ยื่นคำร้องอ้างเหตุอันสมควร ศาลชั้นต้นได้ไต่สวนคำร้องของโจทก์เพื่อทราบข้อเท็จจริง และเห็นว่าโจทก์ก็มีพฤติการณ์พิเศษและเป็นกรณีเหตุสุดวิสัย ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาล ชั้นต้นจะมีคำสั่งคดีนี้อย่างไร เพราะเหตุใด

ข้อ 2 ศาลแพ่งพิพากษายกฟ้องโจทก์เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2550 ต่อมาโจทก์ ยื่นคำร้องในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 อ้างว่าโจทก์จะได้รับเงินค่าขายที่ดินจากผู้ซื้อที่ดิน โจทก์ในวันที่ 30 กันยายน 2550 เป็นเงิน 900,000 บาท แต่ผู้ซื้อผิดนัดไม่นำเงินมาชำระ โจทก์จึงไม่มีเงินวางค่าธรรมเนียมในการยื่นอุทธรณ์ และจำเป็นที่โจทก์ต้องขอให้ศาลมี คำสั่งขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ออกไปอีก 20 วัน ศาลแพ่งสั่งยกคำร้องโจทก์โดยไม่ทำ การไต่สวน ดังนี้ ท่านเห็นว่าคำสั่งศาลแพ่งชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 3 นายแดงเป็นโจทก์ฟ้องนายดีเป็นจำเลยเรียกเงินตามสัญญาจำ จำนวน 100,000 บาท พร้อมกับแนบสัญญาจำเงินมาท้ายฟ้อง นายดียื่นคำให้การปฏิเสธต่อสู้ว่าไม่เคยกู้เงินนายแดงตามฟ้อง สัญญาจำเงินท้ายฟ้องเป็นสัญญาปลอม เพราะลายเซ็นในช่อง ผู้กู้มีใช้ลายเซ็นของนายดี แต่เป็นลายเซ็นปลอม ศาลชั้นต้นทำการชี้สองสถานโดย กำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า สัญญาจำเงินพิพาทปลอมหรือไม่ และให้โจทก์เป็นฝ่ายนำสืบ ก่อน ปรากฏว่าสัญญาจำเงินพิพาทที่โจทก์แนบมาท้ายฟ้องมีข้อพิรุชโดยขัดแย้งหลาย ประการ เช่น สหมีกของลายเซ็นผู้กู้แตกต่างไปจากสหมีกข้อความอื่นในสัญญา จำทั้งลายเซ็นในช่องผู้กู้ก็แตกต่างกับลายเซ็นของนายดีที่ลงชื่อในใบแต่งตั้งนายและท้าย คำให้การในสำนวนคดีนี้อย่างเห็นได้ชัด ก่อนสืบพยานโจทก์ นายดียื่นคำร้องขอให้ศาล วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นมีใจความว่า เนื่องจากข้อเท็จจริงในสำนวนปรากฏชัดเจนว่า ลายเซ็นผู้กู้เป็นลายมือปลอม สัญญาจำเงินพิพาทจึงเป็นสัญญาปลอม ขอให้ศาลพิพากษา ยกฟ้องโจทก์โดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานโจทก์และจำเลยอีกต่อไป ดังนี้ ศาลชั้นต้นจะวินิจฉัย ชี้ขาดตามคำร้องของนายดีได้หรือไม่

ข้อ 4 คดีแพ่งที่โจทก์ทิ้งฟ้อง และศาลสั่งจำหน่ายคดีของโจทก์จากสารบบความ ไปแล้ว ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องให้ศาลทำการไต่สวนในกรณีมีเหตุสุดวิสัยเกิดอุทกภัย ทำให้โจทก์ไม่สามารถนำต้นฉบับสัญญาจำเงินมาส่งศาลได้ภายในกำหนด 10 วันตามที่

ศาลสั่ง จึงขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ว่าโจทก์ทั้งฟ้องและสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสีย กับขอให้ศาลสั่งอนุญาตขยายระยะเวลาการส่งสัญญากู้เงินดังกล่าวออกไปอีก 10 วัน ทั้งนี้ ท่านเห็นว่า ศาลจะทำการไต่สวนและมีคำสั่งไปตามคำร้องของโจทก์ได้เพียงใดหรือไม่

ข้อ 5 คดีแพ่งเรื่องหนึ่ง ศาลนัดสืบพยานโจทก์ซึ่งเป็นฝ่ายนำสืบก่อนถึงวันนัดโจทก์และจำเลยไม่มาศาล ศาลชั้นต้นจึงสั่งจำหน่ายคดี ต่อมาปรากฏว่าเจ้าพนักงานศาลลงวันนัดผิดไปศาลชั้นต้นจึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดี ดังนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งให้เพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 6 คดีแพ่งเรื่องหนึ่ง โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินตามสัญญากู้เงิน ระหว่างพิจารณา ทนายจำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์ ยอมชำระหนี้เงินกู้ให้แก่โจทก์ตามฟ้อง ศาลพิพากษาตามยอม ต่อมาจำเลยผิดนัด โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์ของจำเลย จำเลยมายื่นคำร้องต่อศาลเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2550 ว่าจำเลยไม่เคยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องคดีนี้เลย จำเลยเพิ่งจะทราบว่าจำเลยถูกฟ้องเมื่อถูกยึดทรัพย์ หลังจากที่จำเลยไปตรวจดูสำเนาคดีนี้ที่ศาลในวันที่ 28 กันยายน 2550 จึงทราบว่ามิใช่จำเลย และได้แต่งตั้งทนายจำเลยดำเนินคดีแทน ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะลายมือชื่อในใบแต่งตั้งทนายเป็นลายมือชื่อปลอม ขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้จำเลยไปทำงานที่ต่างประเทศ ในรายงานการส่งหมายที่บันทึกว่าจำเลยเซ็นรับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องด้วยตนเองก็ไม่เป็นความจริง ขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินมาเสียทั้งหมด โจทก์ยื่นคำคัดค้านว่า จำเลยยื่นคำร้องหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วจึงต้องห้ามตามกฎหมาย ขอให้ศาลยกคำร้อง ให้ท่านวินิจฉัยว่าจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องฉบับนี้หรือไม่ เหตุผลตามคำคัดค้านของโจทก์ฟังขึ้นหรือไม่

คำตอบท้ายบท

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23, 27

วินิจฉัย ตามปัญหาศาลชั้นต้นสั่งเพิกถอนคำสั่งที่โจทก์กึ่งฟ้องและให้จำหน่ายคดีจากสารบบความนั้นเสียได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายเวลาให้แก่โจทก์ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23

สรุป ศาลชั้นต้นสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายเวลา (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23) เพื่อให้โจทก์ดำเนินการตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 174

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23

วินิจฉัย ตามปัญหาที่ศาลแพ่งสั่งยกคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ของโจทก์นั้นชอบแล้ว เพราะการขยายระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ศาลไม่ต้องทำการไต่สวน เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ และข้ออ้างของโจทก์ที่ว่าผู้ซื้อที่ดินผืนนั้นไม่นำเงินมาชำระให้โจทก์ โจทก์จึงไม่มีเงินค่าธรรมเนียมวางศาลนั้นก็ไม่ใช่เป็นพฤติการณ์พิเศษ ตามมาตรา 23 ดังกล่าว (คำพิพากษาฎีกาที่ 2801/2525)

ข้อ 3 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 24

วินิจฉัย การที่คู่ความจะยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 24 นั้น จะต้องเป็นการร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ เพราะการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้นศาลจะต้องพิจารณาจากพยาน หลักฐานที่โจทก์จำเลยนำเสนอในชั้นพิจารณา สำหรับปัญหาว่าสัญญากู้เงินพิพาทปลอมหรือไม่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงมิใช่ปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงรับวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องของนายดีไม่ได้

ข้อ 4 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 23, 27

วินิจฉัย แม้ตามปัญหาศาลจะสั่งจำหน่ายคดีของโจทก์ไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อโจทก์มายื่นคำร้องแสดงเหตุผลอันสมควรว่าไม่ได้กึ่งฟ้อง ศาลก็มีอำนาจทำการไต่สวนคำร้องของโจทก์เพื่อทราบข้อเท็จจริงได้ และถ้าเห็นว่าโจทก์มีพฤติการณ์พิเศษ และเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยเกิดอุกฤษฏ์ จนกระทั่งทำให้โจทก์ไม่สามารถนำต้นฉบับสัญญา

กู้เงินมาส่งศาลได้ภายในกำหนดเวลาที่ศาลสั่งจริง ไม่ใช่โจทก์มีเจตนาเพิกเฉยละเลยต่อคำสั่งของศาลแล้ว ศาลก็มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งที่ว่าโจทก์ทิ้งฟ้องและสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความดังกล่าวนี้ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 และสั่งขยายระยะเวลาการส่งเอกสารสัญญากู้เงินให้แก่โจทก์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 (คำพิพากษาฎีกา (ประชุมใหญ่) ที่ 1288/2532)

ข้อ 5 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

วินิจฉัย ตามปัญหาเป็นเรื่องศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีโดยผิดหลงว่าโจทก์จำเลยขาดนัด คำสั่งดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 200 และถือได้ว่าเป็นการที่ศาลชั้นต้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัด ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจสั่งเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบโดยผิดหลงนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27

ข้อ 6 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 27

วินิจฉัย กรณีตามคำร้องของจำเลยเป็นเรื่องที่จำเลยอ้างว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหากข้อเท็จจริงเป็นดังที่จำเลยกล่าวอ้าง การที่ทนายจำเลยซึ่งไม่ได้รับแต่งตั้งจากตัวจำเลยไปตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์และศาลชั้นต้นพิพากษตามยอมนั้น กระบวนการพิจารณาและคำพิพากษตามยอมจึงเป็นการพิจารณาตามยอมจึงเป็นการพิจารณาที่ผิดระเบียบ แม้อัตินี้ศาลชั้นต้นจะได้มีคำพิพากษาแล้วก็ตาม แต่เมื่อจำเลยซึ่งเป็นคู่ความฝ่ายที่เสียหายเพียงจะมาทราบข้อความหรือพฤติการณ์ อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จำเลยก็ยังมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินไปโดยผิดระเบียบนั้นเสียได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคแรก ส่วนบทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสองที่กำหนดว่าการร้องขอให้ศาลเพิกถอนกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบ จะต้องยื่นต่อศาลก่อนมีคำพิพากษานั้นใช้บังคับเฉพาะกรณีคู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบถึงข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้น กรณีนี้จำเลยจึงมีสิทธิยื่นคำร้องฉบับนี้ได้ เหตุผลตามคำคัดค้านของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

หมวดที่ 10

ลำดับการดำเนินคดี การสั่งพิจารณาคดี และการเลื่อนพิจารณาคดี

เค้าโครงเรื่อง

1. ลำดับการดำเนินคดี
2. การนั่งพิจารณาแยกออกพิจารณาได้ 4 ประการคือ
 - 2.1 สถานที่นั่งพิจารณา
 - 2.2 วันเวลานั่งพิจารณา
 - 2.3 การนั่งพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ
 - 2.4 การนั่งพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผย
3. การเลื่อนการนั่งพิจารณาคดี แยกออกพิจารณาได้ 2 ประการคือ
 - 3.1 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยดุลพินิจของศาล
 - 3.2 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยกฎหมาย

สาระสำคัญ

1. การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลที่ยื่นคดีไว้ในวันที่ศาลเปิดทำการ และตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้
2. ตามข้อ 1 นั้น เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็น ศาลจะสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นหรือในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ ก็ได้
3. การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผย เว้นแต่บางกรณีที่นั่งพิจารณาลับหลังคู่ความหรือเป็นการลับได้
4. ศาลต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้โดยไม่ต้องเลื่อนจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี
5. ศาลจะสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีได้เมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้จำต้องเลื่อนหรือศาลมีกิจธุระ คู่ความมีเหตุจำเป็น หรือคู่ความ หนายความ พยาน ป่วย

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายได้ว่าการนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำที่ศาลใดและวันเวลาใด
2. อธิบายได้ว่าการนั่งพิจารณาจะต้องกระทำต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดย

เปิดเผย

3. อธิบายได้ว่า การนั่งพิจารณาคดีศาลต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้

4. ทราบได้ว่าศาลจะส่งเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีได้กรณีใดบ้าง

หมวดที่ 10

ลำดับการดำเนินคดี การสั่งพิจารณาคดี และการเลื่อนพิจารณาคดี

บทที่ 1

ลำดับการดำเนินคดี

โดยปกติแล้วการพิจารณาคดีในศาลจะมีคดีขึ้นมาสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 51 จึงบัญญัติว่า ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะปฏิบัติ ดังนี้ (1) ลงทะเบียนคดีในสารบบความของศาลตามลำดับที่รับไว้ กล่าวคือ ตามวันและเวลาที่ยื่นหรือเสนอคำฟ้องเริ่มคดีต่อศาล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ "ดังนั้น การพิจารณาคดีของศาลจึงต้องดำเนินการไปตามลำดับเลขหมายสำนวนในสารบบความ ศาลจะเลือกพิจารณาก่อนหลังหรืออาศัยความยากง่ายแห่งคดีนั้นไม่ได้ ดังนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 17 ที่บัญญัติว่า "คดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ต่อศาลนั้น ให้ศาลดำเนินการไปตามลำดับเลขหมายสำนวนในสารบบความ เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุผลพิเศษ"

จากบทบัญญัติในมาตรา 17 นั้น การพิจารณาคดีในศาลตามปกติศาลต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับ เว้นแต่กรณีที่ศาลไม่ต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับเมื่อมีเหตุผลพิเศษ

1. กรณีศาลต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับ หมายความว่า เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลก็เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องลงทะเบียนคดีในสารบบความของศาลตามลำดับที่รับไว้ การพิจารณาคดีของศาลจึงต้องเป็นไปตามลำดับนั้นเช่นกัน

"ลำดับหมายเลขสำนวนคดีในสารบบความ" หมายถึงลำดับหมายเลขคดีดำบรรดาคดีซึ่งได้ยื่นฟ้องต่อศาล ศาลจะลงหมายเลขคดีดำไว้เสมอตามลำดับในแต่ละปี เช่น คดีหมายเลขดำที่ 15/2532 ย่อมหมายถึงเป็นคดีที่ฟ้องเป็นลำดับที่ 15 ของศาลนั้นในปี 2532 เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นแห่งคดีแล้วจะลงหมายเลขคดีแดง เช่น หมายเลขคดีแดงที่ 5/2532 ย่อมหมายถึงเป็นคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นแห่งคดีแล้ว เป็นลำดับที่ 5 ของศาลนั้นในปี 2532 สำหรับในชั้นอุทธรณ์และชั้น

ฎีกาเกี่ยวกับลำดับหมายเลขสำนวนคดีในสารบบความตั้งเป็นเช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น นั้นหมายความว่า คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาจะปรากฏเลขคดีค่า 3 ครั้ง และคดีแดง 3 ครั้ง ดังนั้น การดำเนินการพิจารณาคดีของศาล จึงต้องเป็นไปตามลำดับหมายเลขคดีค่าที่ลงทะเบียนในสารบบความ

2. กรณีที่ศาลไม่ต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับ หมายถึงการพิจารณาคดีของศาลมิได้เป็นไปตามลำดับที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ทั้งนี้ เป็นเพราะมีเหตุผลพิเศษ "เหตุผลพิเศษ" หมายถึงเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่อาจทำให้ศาลต้องดำเนินการพิจารณาข้ามลำดับหมายเลขสำนวนคดีในสารบบความ เหตุผลพิเศษนี้ไม่ต้องถึงกับเป็นเหตุสุดวิสัยหรือพฤติการณ์พิเศษแต่อย่างใด ในการยกเหตุผลพิเศษขึ้นกล่าวอ้างนี้อาจเป็นเพราะศาลเห็นสมควรเองหรือคู่ความฝ่ายใดมีคำขอก็ได้

ตัวอย่าง คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 192/2503 โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาทระหว่างพิจารณาคดี ไฟไหม้ตึกพิพาทจนใช้อาศัยไม่ได้ และสัญญาเช่าก็ครบกำหนดลง โจทก์ประสงค์จะรื้อซากตึกเพื่อก่อสร้างใหม่ จึงยื่นคำร้องขอเร่งคดีให้ศาลได้โปรดไปเผชิญสืบสถานที่พิพาทเพื่อประกอบการพิจารณาว่า สมควรจะรีบพิจารณาคดีนี้เป็นกรณีพิเศษหรือไม่ โดยโจทก์จะจัดหาหนะมารับ ศาลฎีกามีคำสั่งว่าให้ศาลแพ่งพร้อมด้วยโจทก์จำเลยทั้งสามสำนวนไปเดินเผชิญสืบตรวจห้องพิพาทที่ว่าถูกไฟไหม้ให้ปรากฏว่าห้องพิพาทของแต่ละสำนวนถูกไฟไหม้จริงหรือไม่ ถ้าไหม้จริงไหม้มากหรือน้อยเพียงไร มีสภาพอย่างไร แล้วให้บันทึกรายละเอียดส่งสำนวนกลับคืนศาลฎีกา ตามตัวอย่างนี้เป็นเหตุผลพิเศษ

ตัวอย่าง คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 66/2490 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชนะคดี ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ ให้ขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่า จำเลยฎีกาและขอทุเลาการบังคับศาลฎีกาสั่งไม่อนุญาต จำเลยจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีการับพิจารณาคดีเป็นการด่วนเพราะการที่จำเลยจะต้องออกจากห้องเช่าตามหมายบังคับคดีในเวลากระทันหัน เป็นการสุดวิสัยที่จะหาที่อื่นอยู่ได้ทัน ศาลฎีกามีคำสั่งว่า เหตุยังไม่ถึงกับควรเร่งสำนวนไปข้ามหน้าสำนวนอื่นซึ่งจำเลยอื่นอาจเดือดร้อนมากกว่าให้ยกคำร้อง ตามตัวอย่างนี้ศาลไม่ถึงเป็นเหตุผลพิเศษ จึงสั่งยกคำร้อง

บทที่ 2 การนั่งพิจารณาคดี

เมื่อศาลได้รับคำฟ้องของโจทก์และจำเลยให้การ หรือพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การ แล้ว ศาลจะเริ่มทำการพิจารณาคดี ในการพิจารณาคดีของศาลนี้จะทำโดยศาลออกนั่งบัลลังก์ฟังการดำเนินคดีของคู่ความทั้งสองฝ่าย ซึ่งเรียกว่าการนั่งพิจารณานั้นเอง "การนั่งพิจารณา" ตามบทวิเคราะห์ศัพท์ มาตรา 1(9) ให้ความหมายว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชี้สองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่าง ๆ และ ฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา"

การนั่งพิจารณาจะทำสถานที่ใด วันเวลาใด และต่อหน้าใครนั้น ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 35 และมาตรา 36 ดังนี้

มาตรา 35 ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การนั่งพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลใดจะต้องกระทำในศาลนั้นในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่น หรือในวันหยุดงาน หรือในเวลาใด ๆ ก็ได้

มาตรา 36 การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผย เว้นแต่

(1) ในคดีเรื่องใดที่มีความจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในศาล เมื่อศาลได้ขับไล่คู่ความฝ่ายใดออกไปเสียจากบริเวณศาลโดยที่ประพฤติไม่ควร ศาลจะดำเนินการนั่งพิจารณาคดีไปลับหลังคู่ความฝ่ายนั้นก็ได้

(2) ในคดีเรื่องใด เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแห่งคดีซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความหรือจากคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(ก) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(ข) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่นว่านั้นในบรรดาคดีทั้งปวงที่ฟ้องขอหย่า หรือฟ้องชายชู้ หรือฟ้องให้รับรองบุตร ให้ศาลห้ามมิให้มี

การเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควรหรือจะพอสันนิษฐานได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งตามอนุมาตรา (2) นี้หรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลนั้น ต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผยและมีให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแห่งคำพิพากษานั้น หรือย่อเรื่องแห่งคำพิพากษาโดยเป็นกลาง และถูกต้องนั้นเป็นผิดกฎหมาย

การนั่งพิจารณาแยกออกพิจารณาได้ 4 ประการคือ

1. สถานที่นั่งพิจารณา
2. วันเวลานั่งพิจารณา
3. การนั่งพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ
4. การนั่งพิจารณาคดีในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผย

1. สถานที่นั่งพิจารณา

หลักกฎหมาย

ถ้าประมวลกฎหมายนี้มิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การนั่งพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลใดจะต้องกระทำในศาลนั้น

ข้อพิจารณา

สถานที่นั่งพิจารณา ตามปกติการนั่งพิจารณาจะต้องกระทำในศาลที่คดีได้ยื่นไว้ เช่น คดีได้ยื่นไว้ต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี การนั่งพิจารณาต้องกระทำที่ที่ทำการศาลจังหวัดสุพรรณบุรี

2. วันเวลานั่งพิจารณา

หลักกฎหมาย

การนั่งพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลใดจะต้องกระทำในศาลนั้น ในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้

ข้อพิจารณา

การนั่งพิจารณาที่กระทำในศาลต้องกระทำในวันที่ศาลเปิดทำการก็คือวันตามประกาศของทางราชการนั่นเอง และตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่

เวลา 08.30 นาฬิกา ถึง 16.30 นาฬิกา โดยศาลจะกำหนดเวลานั่งพิจารณาคดีชั้นหนึ่งว่า
ตอนเช้าเป็นเวลานั่งพิจารณา ตอนบ่ายเป็นเวลาอ่านคำพิพากษาก็ได้

ข้อยกเว้น

หลักกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 35 บัญญัติว่า “ถ้าประมวล
กฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น.....แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น
ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่น หรือในวันหยุดงาน หรือในเวลาใด ๆ
ก็ได้”

ข้อพิจารณา

ตามหลักแล้วการนั่งพิจารณาคดีต้องกระทำในศาลที่ยื่นคดีไว้ในวันที่ศาลเปิดทำการ
และตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่งและพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้นั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่น
หรือวันเวลาอื่น นอกจากนี้ กรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลจะมีคำสั่ง
กำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นหรือวันเวลาอื่นก็ได้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการนั่งพิจารณาคดีอาจกระทำ ณ สถานที่อื่น หรือวันเวลาอื่น
นอกจากศาลที่ยื่นคดีไว้ หรือวันที่ศาลเปิดทำงานและตามเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้ได้ 2 กรณีคือ

**2.1 กรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และตามพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรมบัญญัติให้นั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่น และวันเวลาอื่น**

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น

1) การส่งประเด็นไปสืบ

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 102 วรรคแรกและวรรคสอง บัญญัติว่า “ให้ศาลที่
พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐานโดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้
แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสถานของพยานหลักฐานนั้น

แต่ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็นให้มีอำนาจมอบให้ผู้พิพากษา
คนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ให้ผู้พิพากษาที่รับ
มอบหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดีรวมทั้ง
อำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบ
พยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย”

2) การเดินเผชิญสืบสถานที่

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 107 บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่าการสืบสวนหาความจริง จำเป็นต้องไปสืบพยาน ณ สถานที่ซึ่งข้อเท็จจริงอันประสงค์จะให้พยานเบิกความนั้น ได้เกิดขึ้น ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อการนั้นส่งหมายเรียกไปยังพยานระบุสถานที่และวันเวลาที่จะไปสืบพยาน แล้วสืบพยานไปตามนั้น”

2.2 กรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น

ที่ว่าศาลต้องนั่งพิจารณาคดีเฉพาะแต่ในที่ที่ต้องทำการของศาลนั้นเป็นเพียงหลักปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไปเท่านั้น หากจะทำให้ไม่สะดวกต่อการพิจารณา หรือมีความจำเป็นบางประการที่ศาลจะต้องออกไปนั่งพิจารณายังนอกที่ตั้งทำการปกติของศาลแล้ว ศาลก็อาจทำได้ดังเช่น

1) กรณีมีเหตุฉุกเฉิน เช่น เกิดน้ำท่วมหรือมีเหตุขัดข้องอย่างอื่น ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นนอกศาลก็ได้

2) กรณีเป็นการจำเป็น เช่น เมื่อได้นั่งพิจารณาแล้วและหมดเวลาเสียก่อนโดยสืบพยานยังไม่ทันเสร็จ ทั้งพยานมาศาลและรออยู่ ดังนี้ ศาลจะนั่งพิจารณาต่อไปก็ได้ หรือคดีมีจำนวนมากศาลอาจกำหนดการนั่งพิจารณาในวันหยุดราชการก็ได้

3. การนั่งพิจารณาในศาลต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ

หลักกฎหมาย

การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาล

ข้อพิจารณา

ได้กล่าวมาแล้วว่าการนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลที่คดีนั้นยื่นไว้ในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลกำหนดไว้ นอกจากนี้ จะต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ¹ ด้วย กล่าวคือ การนั่งพิจารณาคดีศาลต้องแจ้งกำหนดวันนัดให้คู่ความทราบเพื่อคู่ความจะได้มาศาล และรักษาผลประโยชน์ในเชิงคดีของเขา ถ้าศาลมิได้แจ้งกำหนดวันนั่งพิจารณาให้คู่ความทราบ และนั่งพิจารณาไปเลย จึงเป็นการนั่งพิจารณาลับหลัง

¹คู่ความ หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาลและเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

คู่ความนั้นทำไม่ได้ แต่ถ้าคู่ความได้ทราบกำหนดวันนั่งพิจารณาตามที่ศาลแจ้งแล้ว คู่ความไม่มาศาลอย่างนี้ศาลนั่งพิจารณาลับหลังคู่ความได้

ข้อยกเว้น

ตามหลักแล้วการนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความ แต่มีข้อยกเว้นการนั่งพิจารณาคดีในศาลลับหลังคู่ความได้มีดังนี้

1) คู่ความถูกไล่ออกจากบริเวณศาล ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 36 (1) ที่ว่า "ในคดีเรื่องใดที่มีความจำเป็นเพื่อความเรียบร้อยในศาล เมื่อศาลได้ขับไล่คู่ความฝ่ายใดออกไปเสียจากบริเวณศาลโดยที่ประพฤติน่าสมควร ศาลจะดำเนินการนั่งพิจารณาคดีต่อไปลับหลังคู่ความฝ่ายนั้นก็ได้"

2) การพิจารณาคดีที่คู่ความขาดนัด เมื่อคู่ความฝ่ายใดขาดนัดก็ไม่ต้องพิจารณาต่อหน้าคู่ความฝ่ายนั้น (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 200)

3) ในคดีที่มีการร้องสอด ตามมาตรา 57 เมื่อมีผู้ร้องสอดเข้ามาในคดี การนั่งพิจารณาคดีก่อนที่ผู้ร้องสอดจะเข้ามานั้น แม้จะกระทำลับหลังผู้ร้องสอด การนั่งพิจารณานั้นก็ใช้ได้

4) การส่งประเด็นไปสืบ ซึ่งจำเลยจะตามไปฟังหรือไม่ไปก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 102)

5) การนั่งพิจารณาคำขอฝ่ายเดียว ซึ่งไม่ต้องสอบถามคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 21 (3))

4. การนั่งพิจารณาในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผย

หลักกฎหมาย

การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผย

ข้อพิจารณา

ในการนั่งพิจารณาคดีของศาลนั้น ศาลต้องให้โอกาสแก่คู่ความทุกฝ่าย ในอันที่จะมาฟังการพิจารณาและใช้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาเพื่อต่อสู้คดีและรักษาผลประโยชน์ของเขา นอกจากนี้ ศาลยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนจึงต้องเปิดโอกาสให้คู่ความ และประชาชนทั่วไปเข้าฟังการพิจารณาได้ ซึ่งจะต้องกระทำโดยเปิดเผยนั่นเอง

ข้อยกเว้น

หลักกฎหมาย

ในคดีเรื่องใดเพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือจากคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้วศาลจะมีคำสั่งต่อไปนี้ได้

1) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

2) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่นว่านั้น

ในบรรดาคดีทั้งปวงที่ฟ้องขอหย่า หรือฟ้องชายชู้ หรือฟ้องให้รับรองบุตรให้ศาลห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ข้อพิจารณา

ตามหลักกฎหมายที่ได้กล่าวมาในข้อ 4 นั้น การพิจารณาคดีของศาลเป็นสิ่งที่สมควรเปิดเผยให้ประชาชนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมีโอกาสทราบเรื่อง เพราะการกระทำของศาลเป็นการกระทำในฐานะที่เป็นกลางจึงต้องให้มีผู้รู้เห็น แต่ก็มีบางกรณีที่มีการพิจารณาคดีของศาลไม่สมควรจะเปิดเผยซึ่งเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไป

กรณีศาลมีอำนาจพิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือทางปฏิบัติเรียกว่าพิจารณาลับ การพิจารณาลับมิได้หมายความว่าพิจารณาในที่ลับ แต่หมายความว่าพิจารณาได้ทำในห้องพิจารณาของศาลอย่างธรรมดาตนเอง เพียงแต่ห้ามประชาชนเข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือห้ามมิให้ผู้ใดออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ สำหรับการพิจารณาโดยไม่เปิดเผย

1) คดีทั่วไปศาลมีคำสั่งต่อไปนี้

ก. ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย การห้ามประชาชนเข้าฟังการพิจารณา หมายความว่าห้ามประชาชนโดยทั่วไปจะห้ามเข้าฟังการพิจารณาทั้งหมด หรือแต่เฉพาะการพิจารณาบางส่วนก็ได้ โดยออกประกาศปิดไว้หรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลแจ้งด้วย

วาจาในขณะนั้นก็ได้ เช่นคดีซึ่งมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความลับของทางราชการทหาร คดีเรียกค่าสินไหมทดแทนในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา คดีอันกระทบกระเทือนต่อศาสนา เป็นต้น หากศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ศาลจะมีคำสั่งห้ามประชาชนไม่ให้เข้าฟังในการพิจารณาคดีดังกล่าวนั้น ส่วนใครจะอยู่ในห้องพิจารณาได้บ้างในเวลาพิจารณาลับไม่มีกำหนดไว้ได้แต่กำหนดไว้ชัดแจ้งว่าห้ามประชาชนเข้าฟัง คงเข้าฟังได้แต่คู่ความ ทนายความของคู่ความ พยานที่จะเบิกความ และเจ้าพนักงานของศาลที่จำเป็น คนภายนอกคนใดจะเข้าฟังได้ก็ต่อเมื่อศาลอนุญาตให้คนนั้นเข้าฟังเป็นพิเศษเท่านั้น การสั่งห้ามของศาลตามข้อ ก. นี้หมายรวมถึงศาลห้ามการโฆษณาข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ในคดีตามข้อ ข. ด้วย

ข. ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่นว่านั้น หมายความว่าในการพิจารณาประชาชนเข้าฟังการพิจารณาได้ เพียงห้ามมิให้ออกโฆษณา ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ เท่านั้น

2) คดีที่ฟ้องข่มขืนหรือฟ้องชายชู้ หรือฟ้องให้รับรองบุตร

คดีที่ 3 ชนิดนี้กฎหมายให้ศาลสั่งห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ใด ๆ ในคดีที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากเห็นว่าไม่เป็นการไม่สมควรประการใดและไม่น่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแต่อย่างใดก็ไม่ต้องห้าม การห้ามทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้แล้วแต่ศาล โดยพิจารณาถึงการไม่สมควรและการเสียหายอันไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจเกิดแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎหมายบัญญัติให้สั่งแต่เฉพาะห้ามไม่ให้เปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ในคดีเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติว่าให้ดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย (พิจารณาลับ) ดังนั้น ศาลจะสั่งให้พิจารณาลับหรือไม่คงต้องพิเคราะห์ตามข้อ ก. ส่วนตามข้อ ข. คงไม่มีปัญหาอย่างใดเพราะหากศาลเห็นสมควรสั่งห้ามออกโฆษณา ซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ในคดีก็ย่อมสั่งได้

อย่างไรก็ดี แม้ตามข้อยกเว้นข้อ 1 และข้อ 2 จะบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งพิจารณาลับ หรือห้ามออกโฆษณาซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ หรือห้ามเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าศาลจะพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย ศาลจะอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการลับไม่ได้

(มาตรา 36 วรรคท้าย และมาตรา 140 (3) และศาลจะห้ามไม่ให้ใครนำคำพิพากษา
ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไปโฆษณาไม่ได้ หรือจะห้ามไม่ให้เขาขอเรื่องไปโฆษณาก็ไม่ได้
แต่การขอเรื่องแห่งคำพิพากษานั้นไม่ใช่เป็นกลางและถูกต้องอาจเป็นความผิดฐานละเมิด
อำนาจศาลตามมาตรา 32 (2) ได้

บทที่ 3 การเลื่อนการพิจารณา

เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลและจำเลยได้ยื่นคำให้การต่อสู้คดีแล้ว หรือจำเลยไม่ยื่นคำให้การเมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การ และโจทก์ได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้สั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลก็จะกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีต่อไป หรือคดีที่ต้องชี้สองสถานเมื่อศาลชี้สองสถานเสร็จแล้ว ศาลก็จะนัดวันนั่งพิจารณาคดีต่อไปเช่นเดียวกัน เมื่อศาลได้กำหนดวันนั่งพิจารณาแล้วถึงกำหนดวันนัด หากคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรและมีได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ตนไม่ได้มาศาลเสียก่อนแล้ว ก็ถือได้ว่าคู่ความฝ่ายนั้นเป็นผู้ขาดนัดพิจารณา ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 197 วรรคสอง อันอาจทำให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาต้องเสียประโยชน์ในการดำเนินคดีของตนเมื่อเป็นดังนี้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่อาจมาศาลได้ตามวันที่ศาลกำหนดนั่งพิจารณาเป็นเพราะป่วยเจ็บ หรือด้วยเหตุอื่นก็ตาม ขอบที่จะขอเลื่อนการพิจารณาได้

ตามหลักแล้วเมื่อศาลได้กำหนดวันนั่งพิจารณาคดีและคู่ความทุกฝ่ายทราบวันนัดแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ของศาลจะต้องออกทำการนั่งพิจารณาคดีตามวันเวลาที่นัดไว้ และคู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องมาศาลตามที่ได้นัดไว้ด้วย เมื่อศาลออกทำการนั่งพิจารณาคดีศาลต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยไม่ต้องเลื่อนจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 37) หมายความว่าศาลที่ออกนั่งพิจารณาคดีจะต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลกำหนดไว้เป็นวัน ๆ ติดต่อกันตลอดไปจนกว่าจะเสร็จคดี มิได้หมายความว่าเมื่อศาลเริ่มนั่งพิจารณาคดีในวันใดแล้ว ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาคดีติดต่อกันตลอดเวลาเรื่อยไปทั้งกลางวันและกลางคืนโดยไม่มีเหตุหยุดพัก ในการดำเนินการนั่งพิจารณาคดีของศาลเชื่อว่าจะทำให้ติดต่อกันเสมอไปไม่ บางที่พยานมาไม่พร้อม คู่ความป่วย ทนายของคู่ความป่วย หรือศาลติดธุระ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันได้ จึงจำเป็นต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไปในวันอื่น

4. เกี่ยวกับการเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 38, 39, 40, 41, 42 และ 45 ซึ่งแยกออกพิจารณาได้ 2 ประการคือ

4.1 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยดุลพินิจของศาล (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 38, 39, 40 และ 41)

4.2 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยกฎหมาย (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 42 และ 45)

4.1 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยดุลพินิจของศาล มี 4 ประการคือ

4.1.1 การเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะกิจธุระของศาล

หลักกฎหมาย

ถ้าในวันที่กำหนดนัดนั่งพิจารณาศาลไม่มีเวลาพอที่จะดำเนินการนั่งพิจารณาเนื่องจากกิจธุระของศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาไปในวันอื่นตามที่เห็นสมควรก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 38)

ข้อพิจารณา

1. ตามปกติเมื่อศาลได้แจ้งนัดนัดนั่งพิจารณาให้คู่ความทราบแล้ว เมื่อถึงเวลาตามที่นัดศาลจะดำเนินการนั่งพิจารณาคดี แต่ในบางคราวในวันที่ศาลนัดนั้น ศาลเกิดมีกิจธุระอย่างอื่นต้องทำซึ่งเป็นกิจการงานของศาล ดังนี้ ศาลก็ไม่สามารถดำเนินการนั่งพิจารณาคดีตามที่นัดไว้ได้ เช่น ศาลนัดพิจารณาคดีไว้หลายเรื่อง เมื่อศาลดำเนินการนั่งพิจารณาคดีเรื่องหนึ่ง ปรากฏว่าศาลยังสืบพยานคดีเรื่องนี้ไม่เสร็จ จำเป็นต้องสืบพยานต่อไป ระหว่างที่ดำเนินการนั่งพิจารณาคดีนี้ พอถึงกำหนดนัดนั่งพิจารณาคดีอีกเรื่องหนึ่ง อย่างนี้ศาลเห็นว่าไม่มีเวลาพอที่จะดำเนินการนั่งพิจารณาคดีเรื่องหลังเพราะกิจธุระของศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเรื่องหลังก็ได้

2. การเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเพราะกิจธุระของศาลนี้ จะเลื่อนกี่ครั้งก็ได้มิได้มีบัญญัติห้ามไว้

3. เมื่อศาลไม่อาจดำเนินการนั่งพิจารณาคดีตามวันที่กำหนดนัดได้เพราะกิจธุระของศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาไปในวันอื่นตามที่เห็นสมควรก็ได้ หมายความว่าศาลจะสั่งเลื่อนนานเท่าที่เห็นว่าวันใดจะเป็นวันสมควรเท่านั้น

4. ผลของการที่ศาลสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณา ในวันนัดพิจารณา ถ้าศาลสั่งเลื่อนการพิจารณาต้องถือว่ามีได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เลย ถ้าในวันนั้นคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มาศาลก็ไม่ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา เว้นแต่

ศาลได้สั่งว่าคู่ความฝ่ายที่ไม่ได้มาศาลในวันนัด ขาดนัดพิจารณาเสียก่อนที่จะสั่งเลื่อนการพิจารณาอย่างนี้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณาแล้ว แม้ต่อมาศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาก็ตาม¹

4.1.2 การเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะเหตุภายนอก นอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1.1

หลักกฎหมาย

ถ้าการที่จะชี้ขาดตัดสินคดีเรื่องใดที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลใด จำต้องอาศัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนซึ่งคำชี้ขาดตัดสินบางข้อที่ศาลนั้นเอง หรือศาลอื่น จะต้องกระทำเสียก่อน หรือจำต้องรอให้เจ้าพนักงานฝ่ายธุรการวินิจฉัยชี้ขาดในข้อเช่นนั้น เสียก่อน หรือถ้าปรากฏว่าได้มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นซึ่งอาจมีการฟ้องร้องอันอาจกระทำให้การชี้ขาดตัดสินคดีที่พิจารณาอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไป หรือในกรณีอื่นใดซึ่งศาลเห็นว่าถ้าได้เลื่อนการพิจารณาไปจักทำให้ความยุติธรรมดำเนินไปด้วยดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ถ้าศาลมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาดังกล่าวแล้วโดยไม่มีกำหนดเมื่อศาลเห็นสมควร หรือคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มการนั่งพิจารณาต่อไปในวันใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 39)

ข้อพิจารณา

1. เหตุที่ต้องเลื่อนการนั่งพิจารณา สำหรับเหตุที่ต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาในข้อนี้มี 4 ประการคือ

ก. กรณีที่ศาลจำต้องอาศัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนซึ่งคำชี้ขาดตัดสินบางข้อที่ศาลนั้นเอง หรือศาลอื่นจะต้องกระทำเสียก่อน ศาลจึงต้องรอคำวินิจฉัยชี้ขาดบางข้อที่ศาลนั้นเองหรือศาลอื่น ระหว่างที่รอศาลจะสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีที่กำลังพิจารณาอยู่ไปก่อน เช่น โจทก์จำเลยพิพาทกัน เรื่องจำเลยทำให้ทรัพย์ของโจทก์เสียหาย จึงฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน จำเลยให้การว่าเป็นทรัพย์ของจำเลยซึ่งได้รับ

¹ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาสตราจารย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2522), หน้า 86.

มรดกมาจากมารดา ขณะนั้นเองกำลังมีคดีอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลใน ปัญหาว่า จำเลยในคดีก่อนเป็นโจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินตามพันธกรรมของมารดา กรณี ดังกล่าวการฟ้องคดีระหว่างโจทก์จำเลยจึงต้องอาศัยคำชี้ขาดตัดสินของศาลที่พิจารณาคดี เรื่องมรดกเป็นหลักในการวินิจฉัย คู่ความจึงขอที่จะขอเลื่อนการพิจารณาคดีระหว่าง โจทก์จำเลยไป จนกว่าคดีเรื่องมรดกจะได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว

ข. กรณีที่ศาลจำต้องรอให้เจ้าพนักงานฝ่ายธุรการวินิจฉัยชี้ขาด ในข้อนั้นเสียก่อน เช่น ก่อนศาลจะชี้ขาดตัดสินคดีเรื่องใดที่ค้างพิจารณาอยู่จะต้องรอให้ เจ้าพนักงานชี้เขตที่ดินที่พิพาท การตรวจเลือด การตรวจเอกสาร การตรวจลายมือปลอม หรือไม่ชี้ขาดเสียก่อน

ค. กรณีที่ปรากฏว่าได้มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นซึ่งอาจมี การฟ้องร้องอันอาจจะกระทำให้การชี้ขาดตัดสินคดีที่พิจารณาอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไป หมายความว่าคดีที่กำลังนั่งพิจารณาอยู่นั้นเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่กำลังฟ้องร้องกันอยู่ ดังนั้น ศาลจึงต้องรอให้คดีอาญาที่ฟ้องอยู่นั้นได้วินิจฉัยชี้ขาดเสียก่อนจึงจะทำการชี้ขาด ตัดสิน มิฉะนั้นคดีที่พิจารณาอยู่นั้นจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหม ทดแทนจากจำเลยฐานละเมิดทำให้ร่างกายโจทก์บาดเจ็บสาหัส ระหว่างพิจารณาคดี ปรากฏว่าจำเลยถูกฟ้องคดีอาญาในฐานทำร่างกายอันตรายสาหัส การพิจารณาคดีฟ้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดต้องรอการพิจารณาไว้ก่อน เพื่อรอฟังผลการตัดสิน ชี้ขาดของคดีอาญา

ง. กรณีอื่นใดซึ่งศาลเห็นว่าถ้าได้เลื่อนการพิจารณาไปจักทำให้ ความยุติธรรมดำเนินไปด้วยดี หมายถึงการเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีในเหตุอื่นซึ่งไม่ต้อง ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ศาลเห็นว่าถ้าได้เลื่อนการนั่งพิจารณาจักทำให้ความยุติธรรม ดำเนินไปด้วยดีก็อาจมีการเลื่อนการนั่งพิจารณาได้ เช่น คู่ความแถลงต่อศาลว่าขอให้ เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีออกไป เพราะขณะนี้อยู่ระหว่างการติดต่อประนีประนอมยอมความ เป็นต้น

2. การเลื่อนการนั่งพิจารณา

ก. ศาลอาจมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาได้ เมื่อศาล เห็นสมควรไม่ว่าคู่ความจะมีคำขอขึ้นมาหรือไม่ หรือ

ข. คู่ความที่เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้เลื่อนการนั่งพิจารณาต่อไป
ก็ได้

3. วิธีการเลื่อนการนั่งพิจารณา

ถ้าคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอให้เลื่อนการนั่งพิจารณา คู่ความ
อาจร้องขอด้วยวาจาขณะศาลนั่งพิจารณา หรือทำเป็นคำร้องก็ได้

4. กำหนดระยะเวลาในการเลื่อนการนั่งพิจารณา

กำหนดระยะเวลาในการเลื่อนการนั่งพิจารณาทำได้ก่อนจะมี
คำพิพากษาหรือคำชี้ขาดข้อนั้น ๆ แล้ว หรือภายในระยะเวลาใด ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร
ก็ได้

5. คำสั่งศาลให้เลื่อนการนั่งพิจารณา

กรณีคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอให้เลื่อนการนั่งพิจารณา ก่อน
ศาลจะสั่งต้องฟังคู่ความทุกฝ่ายก่อนจึงมีคำสั่งอย่างใด และศาลจะสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณา
หรือไม่ยอมอยู่ในดุลพินิจของศาล¹ ถ้าศาลมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาดังกล่าวแล้ว
โดยไม่มีกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องร้อง ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มการ
นั่งพิจารณาต่อไปในวันใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

4.1.3 การเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะคู่ความมีเหตุจำเป็นหลัก
กฎหมาย

เมื่อศาลได้กำหนดนัดวันนั่งพิจารณาและแจ้งให้คู่ความทราบแล้ว
ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเหตุจำเป็นที่จะต้องขอเลื่อนการนั่งพิจารณาต่อไป โดยเสนอ
คำขอในวันนั้นหรือก่อนวันนั้นศาลจะสั่งให้เลื่อนต่อไปก็ได้ แต่เมื่อศาลได้สั่งให้เลื่อนไป
แล้วคู่ความฝ่ายนั้นจะขอเลื่อนการนั่งพิจารณาอีกไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าว
ล่วงเสียได้และคู่ความฝ่ายที่จะขอเลื่อนแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลได้ว่า ถ้าศาลไม่
อนุญาตให้เลื่อนต่อไปอีกจะทำให้เสียความยุติธรรม ก็ให้ศาลสั่งเลื่อนคดีต่อไปได้เท่าที่
จำเป็นแม้จะเกินกว่าหนึ่งครั้ง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาต่อไปตามวรรคหนึ่ง ตาม
คำขอของคู่ความฝ่ายใด ศาลอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นเสียค่าป่วยการพยานซึ่งมาศาลตาม

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 304/2503 การที่ศาลจะสั่งให้รอคดีแบ่งไว้ฟังผลคดีอาญานั้น ตาม ป.วิ.แพ่ง
มาตรา 39 เป็นแต่ให้ศาลใช้ดุลพินิจว่า เมื่อศาลเห็นสมควรจะสั่งให้รอคดีไว้ก่อนก็ได้.

หมายเรียกและเสียค่าใช้จ่ายในการที่คู่ความฝ่ายอื่นมาศาล เช่น ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของตัวความ ทนายความหรือพยาน เป็นต้น ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ค่าป่วยการหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้ตกเป็นพับ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขอเลื่อนคดีไม่ชำระค่าป่วยการ หรือค่าใช้จ่ายตามที่ศาลกำหนดให้ศาลยกคำสั่งเลื่อนคดีนั้นเสีย ค่าขอเลื่อนคดีตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่ได้เสนอต่อหน้าศาลด้วยวาจาก็ให้ทำเป็นคำร้องและจะทำฝ่ายเดียว โดยได้รับอนุญาตจากศาลก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 40)

ข้อพิจารณา

1. เหตุที่ต้องเลื่อนการนั่งพิจารณา

การเลื่อนการนั่งพิจารณากรณีนี้เป็นเพราะคู่ความมีเหตุจำเป็น หรือจะเรียกว่าเป็นกิจธุระของคู่ความก็ได้ เช่น ในวันนัดสืบพยานจำเลย ทนายจำเลยขอเลื่อนคดี โดยแถลงว่าจำเลยมีจดหมายมาบอกว่าป่วย และอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน แม้จะไม่มีพยานจำเลยมาศาล เมื่อไม่มีเหตุอันสงสัยว่าจำเลยประวิงความแล้ว ก็ควรอนุญาตให้เลื่อนคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 834-844/2482)

2. ผู้มีสิทธิขอเลื่อนการนั่งพิจารณา

การเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะคู่ความมีเหตุจำเป็นนี้ ผู้มีสิทธิขอเลื่อนได้ก็คือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีเหตุจำเป็น

3. วิธีการขอเลื่อนการนั่งพิจารณา

ก. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีเหตุจำเป็น จะขอเลื่อนการนั่งพิจารณาโดยเสนอต่อศาลด้วยวาจาขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณา โดยคู่ความฝ่ายนั้นต้องแถลงถึงเหตุผลแห่งความจำเป็นที่จะต้องขอเลื่อนคดี ว่าตนมีความจำเป็นอย่างไรบ้าง

ข. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีเหตุจำเป็น จะขอเลื่อนการนั่งพิจารณาโดยยื่นคำขอทำเป็นคำร้องขอเลื่อนคดีต่อศาล ซึ่งคู่ความอาจขออนุญาตจากศาล โดยยื่นคำขอฝ่ายเดียวก็ได้

4. ระยะเวลาในการขอเลื่อนการนั่งพิจารณา

การเสนอคำขอเลื่อนการนั่งพิจารณา ถ้าเสนอต่อศาลด้วยวาจา ให้กระทำในเวลาขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณา หรือในวันกำหนดนัดนั่งพิจารณาคดีหรือก่อนวันนั้นโดยทำเป็นคำร้องขอเลื่อนคดีต่อศาล

5. คำสั่งของศาล

การขอเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะคู่ความมีเหตุจำเป็น ไม่ว่าจะเสนอคำขอด้วยวาจาหรือทำเป็นคำร้องก็ตาม ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนหรือไม่ยอมอยู่ในดุลพินิจของศาล และหากศาลสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาต่อไปแล้วจะสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาอีกไม่ได้ เว้นแต่คู่ความฝ่ายที่จะขอเลื่อนแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลว่ามีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ ถ้าศาลไม่อนุญาตให้เลื่อนต่อไปอีกจะทำให้เสียความยุติธรรม ก็ให้ศาลสั่งเลื่อนคดีต่อไปได้เท่าที่จำเป็นแม้จะเกินกว่าหนึ่งครั้ง

6. ผลของการที่ศาลสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณา

ในกรณีที่ศาลสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณา ต้องถือว่าในวันนัดพิจารณาคดีมิได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เลย นอกจากนี้ ถ้าการที่ศาลสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณาตามคำขอของคู่ความฝ่ายใด ศาลอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นเสียค่าปฎิการพยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกและเสียค่าใช้จ่ายในการที่คู่ความฝ่ายอื่นมาศาล เช่น ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พักของตัวความ ทนายความ หรือพยาน เป็นต้น ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าศาลสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขอให้เลื่อนการนั่งพิจารณาจ่ายค่าปฎิการหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นไม่จ่าย ศาลจะสั่งยกคำขอเลื่อนคดีนั้นเสียค่าปฎิการหรือค่าใช้จ่ายให้ตกเป็นพับไป

4.1.4 การเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะความป่วยเจ็บของตัวความ ผู้แทนทนายความ พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล

หลักกฎหมาย

ถ้ามีการขอเลื่อนการนั่งพิจารณาโดยอ้างว่าตัวความ ผู้แทนทนายความ พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาลไม่สามารถมาศาลได้เพราะเจ็บป่วย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว ศาลจะมีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานไปทำการตรวจก็ได้ และถ้าสามารถหาแพทย์ได้ก็ให้ตั้งแพทย์ไปตรวจด้วย ถ้าผู้ที่ศาลตั้งให้ไปตรวจได้รายงานโดยสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณแล้ว และศาลเชื่อว่าอาการของผู้ที่อ้างว่าป่วยนั้นไม่ร้ายแรงถึงกับจะมาศาลไม่ได้ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด หรือการไม่มาศาลของบุคคลที่อ้างว่าป่วยนั้น แล้วแต่กรณี

ศาลอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขอให้ไปตรวจตามวรรคหนึ่ง หรือคู่ความ
ผู้ใดไปกับผู้ที่ศาลตั้งให้ไปตรวจคู่ความนั้นจะมอบให้ผู้ใดไปแทนตนก็ได้

ค่าพาหนะและค่าป่วยการของเจ้าพนักงานและแพทย์ให้ถือว่าเป็น
ค่าฤชาธรรมเนียมและให้นำมาตรา 166 มาใช้บังคับ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 41)

ข้อพิจารณา

1. เหตุที่ขอเลื่อนการนั่งพิจารณา กรณีที่จะขอเลื่อนการนั่ง
พิจารณาในข้อนี้มีได้ด้วยเหตุที่ตัวความ ผู้แทน พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล
ป่วยเจ็บไม่สามารถมาศาลได้

2. การขอเลื่อนการนั่งพิจารณา

เมื่อตัวความ ผู้แทน ทนาย พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล
ป่วยเจ็บไม่สามารถมาศาลได้ คู่ความฝ่ายนั้น ผู้แทน หรือทนายของคู่ความฝ่ายนั้นมีคำขอ

3. คำสั่งศาลให้เลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะเหตุตัวความ ผู้แทน
ทนาย พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาลป่วยเจ็บไม่สามารถมาศาลได้

เมื่อคู่ความ ผู้แทน หรือทนายได้มีคำขอต่อศาลให้สั่งเลื่อนการนั่ง
พิจารณาคดี เพราะเหตุตัวความ ผู้แทน หรือทนายได้มีคำขอต่อศาลให้สั่งเลื่อนการนั่ง
พิจารณาคดี เพราะเหตุตัวความ ผู้แทน ทนาย พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล
ป่วยเจ็บไม่สามารถมาศาลได้ ก่อนที่ศาลจะสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณาคดี โดยศาล
เห็นสมควรเองหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว ศาลจะต้องมีคำสั่งตั้ง
เจ้าพนักงานไปทำการตรวจและถ้าสามารถหาแพทย์ได้ก็ให้ตั้งแพทย์ไปตรวจด้วยว่า
อาการป่วยเจ็บของผู้ที่อ้างนั้นเป็นอย่างไร ร้ายแรงถึงกับมาศาลได้หรือไม่

คำสั่งของศาลเพื่อการขอเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะความ
ป่วยเจ็บของตัวความ ผู้แทน ทนายความ พยานหรือบุคคลที่ถูกเรียกให้มาศาล

ก. ถ้าผู้ที่ศาลตั้งให้ไปตรวจตัวความ ผู้แทน ทนายความ พยาน
หรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล แล้วได้รายงานโดยสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณแล้ว
และศาลเชื่อว่าอาการของผู้ที่อ้างว่าป่วยนั้นไม่ร้ายแรงถึงกับมาศาลไม่ได้ ศาลก็ไม่อนุญาต
ให้เลื่อนคดีและดำเนินกระบวนการไปเช่นเดียวกับคดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งขาดนัด
พิจารณา กล่าวคือ ตัวความ ผู้แทน ทนายความ พยานหรือบุคคลอื่นที่ถูกเรียกให้มาศาล
เพียงอาจเสียสิทธิประการต่าง ๆ แล้วแต่เรื่องเท่านั้นไม่ถึงกับเป็นการขาดนัดพิจารณา

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องการขาดนัดพิจารณาเพราะมิใช่กรณีคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลในวันนัดสืบพยาน

ข. ถ้าผู้ศาลตั้งให้ไปตรวจผู้ที่อ้างว่าป่วยเจ็บมาศาลไม่ได้ ใ้รายงานโดยสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณแล้วและศาลเชื่อว่าอาการของผู้อ้างว่าป่วยเจ็บนั้นร้ายแรงถึงกับมาศาลไม่ได้ ศาลก็จะสั่งอนุญาตให้เลื่อนการนั่งพิจารณา

ค. ศาลอาจสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงาน หรือ แพทย์ไปตรวจหรือคู่ความใดไปกับผู้ศาลตั้งให้ไปตรวจ หรือคู่ความนั้นจะมอบให้ผู้ใดไปแทนตนก็ได้ สำหรับค่าพาหนะและค่าป่วยการของเจ้าพนักงานและแพทย์ให้ถือว่าเป็น ค่าฤชาธรรมเนียม โดยคู่ความฝ่ายที่ขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จ่ายค่าพาหนะและค่าป่วยการ

4.2 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยกฎหมาย

เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเพราะกฎหมายบัญญัติให้เลื่อนโดยเฉพาะมีอยู่ 2 กรณี คือ

4.2.1 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเพราะคู่ความมรณะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42

4.2.2 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเพราะคู่ความตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ผู้แทนหรือทายความมรณะ หรือหมคอำนาจ

4.2.1 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีโดยกฎหมาย

หลักกฎหมาย

ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลได้มรณะ เสียก่อนศาลพิพากษาคดีให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าทายาทของผู้มรณะ หรือ ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะหรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกไว้ จะได้เข้ามา เป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะ ฯลฯ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 42 วรรคแรก)

ข้อพิจารณา

เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล ใดศาลหนึ่งได้มรณะเสียก่อนศาลพิพากษาคดี ศาลจำต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปเสมอ เพื่อให้ทายาทของผู้มรณะหรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะ หรือบุคคลอื่นใดที่ ปกครองทรัพย์สินมรดกไว้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะ และการเลื่อนการนั่งพิจารณาคดี เพราะคู่ความมรณะนี้ศาลย่อมมีคำสั่งให้เลื่อนได้เองโดยไม่ต้องมีคู่ความหรือบุคคลอื่น

ร้องขอ เพราะกฎหมายบัญญัติบังคับให้ศาลต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปเพราะคู่ความ
มรณะ

4.2.2 เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีเพราะคู่ความตกเป็นผู้ไร้ความสามารถผู้แทน หรือทนายความมรณะ หรือหมดอำนาจ

ป.วิ.แพ่ง มาตรา 45 บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏต่อศาลว่าคู่ความฝ่ายหนึ่ง
ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ดี หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้
ความสามารถได้มรณะ หรือหมดอำนาจเป็นผู้แทนก็ดี ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไป
ภายในระยะเวลาอันสมควร เพื่อผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมคนใหม่จะ
ได้แจ้งให้ทราบถึงการได้รับแต่งตั้งของตน โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อการนั้น
ถ้ามิได้ยื่นคำขอดังกล่าวมาแล้ว ให้นำมาตรา 56 มาใช้บังคับ

ถ้าผู้แทนหรือทนายความของคู่ความได้มรณะหรือหมดอำนาจเป็น
ผู้แทนให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าตัวความจะได้ยื่นคำร้องต่อศาลแจ้งให้ทราบ
ถึงการที่ได้แต่งตั้งผู้แทน หรือทนายความขึ้นใหม่ หรือคู่ความฝ่ายนั้นมีความประสงค์จะ
มาว่าคดีด้วยตนเอง แต่ถ้าศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว
ให้ศาลมีอำนาจสั่งกำหนดระยะเวลาไว้พอสมควร เพื่อให้ตัวความมีโอกาสแจ้งให้ทราบถึง
การแต่งตั้งหรือความประสงค์ของตนนั้นก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าตัวความมิได้แจ้งให้
ทราบภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มการพิจารณาต่อไปในวันใด ๆ
ตามที่เห็นสมควรก็ได้

บทบัญญัติแห่งวรรคก่อนนั้น ให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้แทน
โดยชอบธรรมของผู้ไร้ความสามารถหมดอำนาจลง เพราะเหตุที่บุคคลนั้นได้มีความ
สามารถขึ้นแล้วด้วยอนุโลม”

ข้อพิจารณา

การเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีตามมาตรา 45 นี้มีอยู่ 5 กรณีด้วยกัน คือ

1. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ
2. ผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถ
ได้มรณะหรือหมดอำนาจเป็นผู้แทน
3. ผู้แทนของคู่ความได้มรณะหรือหมดอำนาจ
4. ทนายความของคู่ความได้มรณะหรือหมดอำนาจ

5. เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ไร้ความสามารถหมดอำนาจลง เพราะเหตุที่ผู้ไร้ความสามารถมีความสามารถขึ้นแล้ว

1. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

กรณีที่จะถือว่าตัวความตกเป็นผู้ไร้ความสามารถอันศาล จะต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 45 นี้ ต้องเป็นกรณีที่เมื่อเริ่มคดีนั้น ตัวความมีความสามารถบริบูรณ์ แต่ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถในระหว่างที่คดียังไม่เสร็จสิ้น ศาลจะต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไปภายในระยะเวลาอันสมควร เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมจะได้แจ้งให้ทราบถึงการได้รับแต่งตั้งของตน

2. ผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถได้มรณะหรือหมดอำนาจ

“ผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ได้มรณะหรือหมดอำนาจ ศาลต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปภายในระยะเวลาอันสมควร เพื่อผู้แทนโดยชอบธรรมจะได้แจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้แทนโดยชอบธรรมคนใหม่”

กรณีเป็นเรื่องที่ตัวความเป็นผู้ไร้ความสามารถอยู่แล้ว ก่อนเข้าดำเนินคดีและได้เข้าดำเนินคดีโดยมีผู้แทนโดยชอบธรรมทำการแทนโดยถูกต้อง ป.วิ.แพ่ง มาตรา 56 และ 66 แล้ว แต่ต่อมาในระหว่างดำเนินคดีนั้นผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นได้มรณะ หรือหมดอำนาจเสียแต่ถ้าเป็นเรื่องที่ผู้ที่ยังอ้างว่าเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม และเข้าดำเนินคดีแทนนั้น แม้ว่ามีได้มีอำนาจ หรืออำนาจของผู้นั้นบกพร่อง เช่นนี้ก็เป็นกรณีตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 66 แต่กรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความผู้ไร้ความสามารถหมดอำนาจลงเพราะเหตุที่ผู้ไร้ความสามารถนั้นมีความสามารถขึ้นนั้น ป.วิ.แพ่ง มาตรา 45 วรรคสาม มิให้ถือว่าเป็นกรณีที่จะต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาตามมาตรา 45 วรรคแรก แต่กลับบัญญัติว่าให้ใช้ “บทบัญญัติแห่งวรรคก่อน” ซึ่งหมายถึงวรรคสองมาบังคับโดยอนุโลม เช่น บิดาของผู้เยาว์ฟ้องคดีแทนผู้เยาว์ไว้โดยถูกต้องแล้ว ต่อมาในระหว่างพิจารณาปรากฏว่าผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะขึ้น ทำให้บิดาหมดอำนาจเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมไป เช่นนี้ต้องบังคับตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 45 วรรคสองมิใช่มาตรา 45 วรรคหนึ่ง

การเลื่อนการนั่งพิจารณาในกรณีตามมาตรา 45 วรรคแรก กฎหมายให้ศาลเลื่อนเมื่อปรากฏว่า ผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถได้มรณะหรือหมดอำนาจ ดังนั้น แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดร้องขอขึ้นมาให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณา ศาลก็มีอำนาจเลื่อนเองได้

3. ผู้แทนหรือผู้รับมอบอำนาจจากคู่ความได้มรณะหรือหมด

อำนาจ

“ถ้าผู้แทนหรือผู้รับมอบอำนาจจากคู่ความได้มรณะหรือหมดอำนาจ ศาลต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าตัวความจะยื่นคำร้องแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้แทนหรือผู้รับมอบอำนาจใหม่ หรือตัวความประสงค์จะดำเนินคดีเอง แต่ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดเวลาให้ตามสมควร ถ้าตัวความมิได้แจ้งให้ศาลทราบภายในกำหนดศาลจะสั่งให้เริ่มการพิจารณาต่อไปในวันใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

กรณีตามมาตรา 45 วรรคสองนี้ เป็นเรื่องผู้แทนหรือทนายความของคู่ความมรณะ หรือหมดอำนาจ ซึ่งในหลักกฎหมายข้อนี้จะกล่าวถึงเฉพาะผู้แทนของคู่ความตามมาตรา 45 วรรคสองนี้มิใช่ผู้แทนโดยชอบธรรมตามบทนิยามในมาตรา 1 (13) แห่ง ป.วิ.แพ่ง ทั้งนี้ เพราะกรณีผู้แทนโดยชอบธรรม ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 1 (13) มรณะ หรือหมดอำนาจนั้นได้แยกไปบัญญัติไว้ในมาตรา 45 วรรคแรกแล้ว ดังนั้นคำว่า “ผู้แทน” ในที่นี้จึงหมายถึงบุคคลต่อไปนี้คือ

ก. ผู้แทนนิติบุคคล

ข. ผู้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทนตัวความ

ค. ผู้ดำรงตำแหน่งกรณีตำแหน่งเป็นคู่ความได้ตามกฎหมาย

เช่น พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4. ทนายความของคู่ความได้มรณะหรือหมดอำนาจ

“ถ้าทนายความของคู่ความได้มรณะ หรือหมดอำนาจ ว่าต่างแก่ต่างแทนตัวความให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าตัวความจะยื่นคำร้องแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งทนายความใหม่ หรือตัวความประสงค์จะดำเนินคดีเอง แต่ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดเวลาให้ตามสมควร ถ้าตัวความมิได้แจ้งให้ศาลทราบภายในกำหนด ศาลจะสั่งให้เริ่มการพิจารณาต่อไปในวันใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ในกรณีที่ทนายความของตัวความได้มรณะหรือหมดอำนาจนี้เป็นกรณีที่ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 45 วรรค 2 เช่นเดียวกับกรณี “ผู้แทน” ของตัวความมรณะหรือหมดอำนาจตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ 3 เมื่อปรากฏกรณีตามข้อ 3 และข้อ 4 นี้แล้วให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าตัวความจะได้ยื่นคำร้องต่อศาล แจ้งให้ศาลทราบถึงการที่ได้แต่งตั้งผู้แทนหรือทนายความ

ขึ้นใหม่ หรือประสงค์จะมาว่าคดีด้วยตนเอง ในกรณีนี้กฎหมายให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไป และการเลื่อนในกรณีเช่นนี้ศาลไม่จำเป็นต้องกำหนดเวลา คงเลื่อนไปจนกว่าตัวความฝายนั้นจะยื่นคำร้องขึ้นมาว่าได้ตั้งผู้แทนหรือทนายใหม่แล้ว

5. เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ไร้ความสามารถหมดอำนาจลง เพราะเหตุที่ผู้ไร้ความสามารถได้มีความสามารถขึ้นแล้ว กรณีนี้มีใช้หมวดอำนาจเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 45 วรรคแรก แต่เป็นกรณีที่ต้องบังคับตามบทบัญญัติมาตรา 45 วรรคสอง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 45 วรรค 3) เช่นกรณีผู้เยาว์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้วิกลจริตหายจากเป็นผู้วิกลจริตเป็นผู้มีความสามารถบริบูรณ์ ผู้แทนโดยชอบธรรมที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนผู้เยาว์อยู่นั้นย่อมหมดอำนาจ ศาลต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปเพื่อตัวความจะได้แจ้งให้ทราบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยตนเองต่อไป

คำถามท้ายบท

ข้อ 1 จำเลยคดีแพ่งมีทนายความ 2 คน พอถึงวันนัดสืบพยานจำเลยทนายจำเลยคนหนึ่งป่วยและทำใบมอบฉันทะให้เสมียนมายื่นคำร้องเพื่อขอเลื่อนการสืบพยานจำเลย โดยไม่มีตัวจำเลยและพยานฝ่ายจำเลยมาศาล โจทก์คัดค้าน ศาลจึงสั่งว่าไม่มีเหตุที่จำเลยจะขอเลื่อนคดี เพราะความเจ็บป่วยของทนายจำเลย เมื่อจำเลยและพยานจำเลยไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานจำเลย ย่อมถือได้ว่าจำเลยไม่มีพยานมาสืบตามข้อต่อสู้ ดังนี้ ท่านเห็นว่า คำสั่งของศาลชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2 โจทก์มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน และในวันนัดสืบพยานโจทก์ครั้งแรก ทนายโจทก์ได้ขออนุญาต โจทก์จึงขอเลื่อนคดีและศาลอนุญาต ต่อมาก่อนวันนัดสืบพยาน โจทก์ทนายความโจทก์คนใหม่ซึ่งโจทก์ตั้งเป็นทนายของตนได้โทรเลขขอเลื่อน อ้างว่าติดความที่ศาลอื่นครั้งถึงวันนัดสืบพยานโจทก์ ตัวโจทก์จึงไปศาลและแถลงขอเลื่อนโดยอ้างเหตุผลดังกล่าว ศาลสั่งไม่อนุญาต ดังนี้ ท่านเห็นว่าคำสั่งศาลถูกต้องหรือไม่เพียงใด

คำตอบท้ายบท

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 41

วินิจฉัย คดีตามปัญหาปรากฏว่าจำเลยมีทนายความ 2 คน แม้ทนายความคนหนึ่งจะป่วย ทนายความอีกคนหนึ่งของจำเลยก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้แต่ไม่มาศาล และไม่ได้แถลงถึงเหตุจำเป็นประการใด จึงไม่มีเหตุผลที่จำเลยจะขอเลื่อนคดีเพราะเหตุที่มีทนายจำเลยคนเดียวป่วย และในวันนัดสืบพยานจำเลยก็ไม่มีตัวจำเลยและพยานฝ่ายจำเลยมาศาลด้วย ดังนั้นการที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้เลื่อนคดี จำเลยก็ต้องสืบพยานของตนตามที่ศาลนัดไว้แล้ว แต่เมื่อไม่มีพยานจำเลยมาศาลก็เท่ากับจำเลยไม่มีพยานมาสืบ คำสั่งของศาลตามปัญหาจึงชอบด้วยเหตุผลแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 3807/2528)

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 40

วินิจฉัย คดีตามปัญหา โจทก์มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน ตัวโจทก์ก็ได้เคยขอเลื่อนคดีด้วยเหตุที่ทนายโจทก์จะขอเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้และมีเหตุผลสมควรที่อาจทำให้เสียความยุติธรรมได้ แต่เหตุที่โจทก์ยกขึ้นอ้างในครั้งที่สองนี้ยังถือไม่ได้ว่ามีเหตุจำเป็นและมีเหตุอันสมควรเพราะศาลได้ให้โอกาสโจทก์ขอเลื่อนคดีในเหตุขัดข้องอย่างเดียวกันที่เกี่ยวกับทนายความเพื่อเตรียมคดีของโจทก์มาแล้ว คำสั่งศาลจึงถูกต้องแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1947/2505)

หมวดที่ 11

คู่ความมรณะ

เค้าโครงเรื่อง

1. บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับคู่ความมรณะ
2. บทบัญญัติตามข้อ 1 แยกออกพิจารณาได้ 5 ประการคือ
 - 2.1 หลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปเมื่อคู่ความมรณะ
 - 2.2 การเข้าแทนที่คู่ความมรณะ
 - 2.3 อำนาจศาลในการออกหมายเรียก
 - 2.4 อำนาจศาลในการไต่สวนและมีคำสั่ง
 - 2.5 ผลของการเข้าแทนที่คู่ความมรณะ

สาระสำคัญ

1. การนั่งพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าคู่ความเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม และคู่ความที่มาศาลจะได้รักษาผลประโยชน์ในเชิงคดีของเขา
2. ถ้าในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปรากฏคู่ความฝ่ายใดมรณะให้ศาลสั่งเลื่อนการพิจารณาไปจนกว่าจะมีผู้เข้ามาแทนที่ผู้มรณะ
3. ผู้มีสิทธิเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะได้แก่ทายาทของผู้มรณะ ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะ หรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกไว้
4. การเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะ บุคคลตามข้อ 3 ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเข้ามาเองภายใน 1 ปี นับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นมรณะ หรือคู่ความฝ่ายที่มีชีวิตมีคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลหมายเรียกให้เข้ามา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายการดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมรณะได้
2. อธิบายถึงวิธีการเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะ
3. เข้าใจอำนาจศาลที่จะออกหมายเรียกเข้ามาแทนที่ผู้มรณะ
4. เข้าใจถึงคดีประเภทใดที่จะเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะได้
5. ทราบผลของการเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะ